

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Кафедра ґрунтознавства та охорони ґрунтів ім. проф. М.К. Шичули

Кафедра землеробства та гербології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан агробіологічного факультету,
д. с.-г. н., професор
Віталій КОВАЛЕНКО
" " 2024 р.

"СХВАЛЕНО"

на засіданні кафедри
землеробства та гербології

Протокол № 10 від 20 травня 2024 р.
2024р Завідувач кафедри,
д. с.-г. н., професор,
Семен ТАНЧИК
" " 2024 р.

"СХВАЛЕНО"

на засіданні кафедри
ґрунтознавства та охорони ґрунтів
ім. проф. М.К. Шичули
Протокол № 8 від 24 травня
Завідувач кафедри,
д. с.-г. н., професор
Віктор ЗАБАЛУЄВ
" " 2024 р.

"РОЗГЛЯНУТО"

Гарант ОП "Агрономія"
д. с.-г. н., професор,
Світлана КАЛЕНСЬКА
" " 2024 р.

"РОЗГЛЯНУТО"

Гарант ОП «Агрохімія і ґрунтознавство»
д. с.-г. н., професор
Віктор ЗАБАЛУЄВ
" " 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОЦІНКА ЯКОСТІ ҐРУНТІВ І УПРАВЛІННЯ
ФАКТОРАМИ РИЗИКУ В ЗЕМЛЕРОБСТВІ»

Галузь знань	20 Аграрні науки і продовольство
Спеціальність:	201 «Агрономія»
Освітня програма:	Агрономія
Факультет :	Агробіологічний
Розробники:	к. с.-г. н., доцент Станіслав ВІТВИЦЬКИЙ к. с.-г. н., доцент Микола КОСОЛАП

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни
«Оцінка якості ґрунтів і управління факторами ризику у землеробстві»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	201 – Агрономія	
Освітня програма	"Агрономія"	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4,0	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	8 год.
Лабораторні заняття	–	–
Самостійна робота	60 год.	–
Індивідуальні завдання	–	–
Кількість тижневих аудиторних годин: для денної форми навчання:	2 год.	–

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета - підготовка висококваліфікованих ґрунтознавців, магістрів у галузі охорони ґрунтів та земель на основі визначення продуктивності агроландшафтів та їх екологічної і соціальної стабільності. Формування у майбутніх фахівців системних знань про природу, причину появи, рівень впливу та заходи управління сучасними екоотічними, кліматичними, технологічними та соціальними факторами ризику в оізнних системах землеробства..

Завдання:

- навчити студента кількісно оцінювати потенціальну продуктивність ґрунтових відмін і земельних ділянок в цілому (незалежно від характеру їх використання) і при певному спеціальному використанні (вирощуванні конкретних культур, багаторічних насаджень і т.п.);
- розвиток у студентів здатності до аналізу міри невідповідності фактичного стану рівня окультуреності родючості ґрунту заданому стану ;
- навчити майбутніх фахівців правильно визначати і системно оцінювати комплекс негативних факторів у землеробстві та складати відповідну економічно доцільну і екологічно обґрунтовану систему заходів управління факторами ризику в різних сучасних системах землеробства.

Компетентності ОП:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Прагнення до збереження навколишнього середовища

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати сучасні проблеми, перспективи розвитку та науково-технічну політику в сфері агрономії.

СК3. Здатність створювати нові технології та застосовувати сучасні технології агрономії, враховуючи їх особливості та користуючись передовим досвідом їх впровадження, розробляти наукові основи технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПН3. Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проекти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних, соціальних, правових та екологічних аспектів

ПН 8. Управляти робочими процесами, які є складними, непередбачуваними, приймати ефективні рішення, оцінювати та порівнювати альтернативи, аналізувати ризики.

ПН13. Надавати консультації з питань інноваційних технологій в агрономії.

ПН 12. Добирати оптимальну стратегію господарювання в агрономії, в тому числі за нечіткості цілей та невизначеності умов.

2. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОЦІНКА ЯКОСТІ ҐРУНТІВ І УПРАВЛІННЯ ФАКТОРАМИ РИЗИКУ У ЗЕМЛЕРОБСТВІ»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Денна форма				Заочна форма		
	усього	у тому числі			усього	у тому числі	
		Лек.	Практ	Сам. роб.		Лек.	Практ
Змістовий модуль 1 Методи бонітування ґрунтових відмін та елементарних земельних виділів . Аналіз недоліків існуючих методів бонітування ґрунтів та якісної оцінки земель в Україні. Гіпотетичні шляхи до подолання цих недоліків.							
Тема 1. Предмет і завдання бонітування ґрунтів та якісної оцінки земель	8	2	2	4	2	1	1
Тема 2. Якісна оцінка земель за методом А.І.Сірого	14	4	4	6	2	1	1
Тема 3. Методика бонітування ґрунтів ІГА-ІЗ УААН	12	3	3	6	2	1	1

Тема 4. Методика бонітування ґрунтів ННЦ ІГА модифікації В.В. Медведєва	10	2	2	6	2	1	1
Тема 5. Методика якісної оцінки земель у США	8	2	2	4	2	1	1
Тема 6. Методика якісної оцінки земель FAO	8	2	2	4			
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15	30	8	4	4
Змістовий модуль 2. Управління факторами ризику в землеробстві							
Тема 1. Поняття, суть та зміст факторів ризику в землеробстві	8	2	2	4	1	1	
Тема 2. Біологічні фактори ризику в землеробстві їх негативний вплив та заходи і системи управління ними в землеробстві	8	2	2	4	1	1	1
Тема 3 Технологічні фактори ризику в землеробстві їх негативний вплив та заходи і системи управління ними в землеробстві	10	3	3	4	2	1	1
Тема 4 Кліматичні фактори ризику в землеробстві їх негативний вплив та заходи і системи управління ними в землеробстві	10	2	2	6	1	1	1
Тема 5 Економічні фактори ризику в землеробстві їх негативний вплив та заходи і системи управління ними в землеробстві	8	2	2	4	1	1	1
Тема 6 Соціальні фактори ризику в землеробстві їх негативний вплив та заходи і системи управління ними в землеробстві	8	2	2	4	1		
Тема 7 Фінансові фактори ризику в землеробстві їх негативний вплив та заходи і системи управління ними в землеробстві	8	2	2	4	1		
Разом за змістовим модулем 2	60	15	15	30	8	4	4
Усього годин	120	30	30	60	16	8	8

3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЬ

Заняття №	Тема заняття	Кількість годин
Модуль I		
1	Розрахунки за методикою А.І.Сірого. Складання картограми якості ґрунтів господарства за методикою А.І.Сірого. Практичне прикладення методики А.І.Сірого до програмування врожайності, розподілу ресурсів, економічної оцінки земель	4
2	Оцінка придатності ґрунтів для вирощування сільськогосподарських культур	2
3	Розрахунки за методикою ІГА-ІЗ УААН.	3
4	Методика бонітування ґрунтів Держкомзему	2
5	Загальне бонітування за продуктивністю культур, методика бонітування у США і Західній Європі.	2
6	Недоліки існуючих методик та рекомендації до їх подолання. Перевірка ефективності методик.	2
Всього		15
Модуль II <u>Управління факторами ризику в землеробстві</u>		
7	Семінар: «Ризики та управління ними в землеробстві»	3
8	Оцінки рівня можливого негативного впливу і розробка заходів управління біологічними факторами ризику в землеробстві	3
9	Оцінки рівня можливого негативного впливу і розробка заходів управління технологічними факторами ризику в землеробстві	3
10	Оцінки рівня можливого негативного впливу і розробка заходів управління кліматичними факторами ризику в землеробстві	2
11	Оцінки рівня можливого негативного впливу і розробка заходів управління економічними та фінансовими факторами ризику в землеробстві	2
12	Оцінки рівня можливого негативного впливу і розробка заходів управління соціальними факторами ризику в землеробстві	2
Всього		15
	Всього	30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Скласти картограму якості земель для земельної ділянки (сівозміни, господарства).	6
2.	Бонітування та земельний кадастр.	8
3.	Алгоритм загального бонітування ґрунтових відмін та полів за ґрунтово-кліматичними критеріями.	8
4.	Бонітування та земельна реформа.	8
5.	Поняття і суть ризику в землеробстві та заходи управління ними	7
6.	Сучасні технологічні ризики і досвід управління ними в зарубіжних країнах	7
7	Економічні та соціальні ризики в різних системах землеробства та заходи управління ними в зарубіжних країнах	8
8.	Сучасний погляд і загальний світовий напрямок управління кліматичними ризиками в умовах глобального потепління	8
	Разом	60

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати;
- захист практичних робіт;

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання самостійно індивідуальних завдань);

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захист практичних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - *посилання*);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді наведені в елерн);
- підручники, навчальні посібники, практикуми наведені в списку рекомендованих джерел;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти наведені на елерн до кожного практичного завдання;

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.

1. Мальований М.І., Прокопчук О.Т. Поняття та класифікація ризиків в сільськогосподарській діяльності. Агропромисловий комплекс України: 37 теорія, методологія, практика: Колективна монографія / Під. ред. д.е.н., професора Ю.О. Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2018. С. 190-196.

2. Управління ризиками [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroinsurance.com>

3. Управління ґрунтовими режимами.- Петренко Л.Р., Вітвіцький С.В., Булигін С.Ю., Богданович Р.П., Київ, 2018, 366 с.

4. Монографія Стратегія і тактика захисту рослин, том.1 Стратегія <https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Flibrary.udau.edu.ua%2Fassets%2Fimages%2Fvirtual-vistavki%2Fdo-dnya-nauki%2Fbook-0003.jpg&imgrefurl=https%3A%2F%2Flibrary.udau.edu.ua%2Ffondi-ta-kolekcii%2Fvirtualni-vistavki%2Fsuchasni-aspekti-zahistu-roslin.html&tbnid=uvHElalB7ls4fM&vet=10CG0QMyjiAmoXChMIuM-YpfS66wIVAAAAAB0AAAAAEDk.i&docid=XSWrS8AO8fHGkM&w=776&h=1200&q=%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%20%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BB%D0%B5>

http://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F2104%2F07%2520-%2520Bomba.pdf%3Fsequence%3D1&psig=AOvVaw3b5JAco31nU_KNpAMXKqvs&ust=1598601361036000&source=images&cd=vfe&ved=0CHAQr4kDahcKEwi4z5il9LrrAhUAAAAAHQAAAAAQMQ

5. Сучасні тенденції розвитку світового землеробства

[https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F2104%2F07%2520-](https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F2104%2F07%2520-%2520Bomba.pdf%3Fsequence%3D1&psig=AOvVaw3b5JAco31nU_KNpAMXKqvs&ust=1598601361036000&source=images&cd=vfe&ved=0CHAQr4kDahcKEwi4z5il9LrrAhUAAAAAHQAAAAAQMQ)

[%2520Bomba.pdf%3Fsequence%3D1&psig=AOvVaw3b5JAco31nU_KNpAMXKqvs](https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F2104%2F07%2520-%2520Bomba.pdf%3Fsequence%3D1&psig=AOvVaw3b5JAco31nU_KNpAMXKqvs&ust=1598601361036000&source=images&cd=vfe&ved=0CHAQr4kDahcKEwi4z5il9LrrAhUAAAAAHQAAAAAQMQ)

[&ust=1598601361036000&source=images&cd=vfe&ved=0CHAQr4kDahcKEwi4z5il9](https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F2104%2F07%2520-%2520Bomba.pdf%3Fsequence%3D1&psig=AOvVaw3b5JAco31nU_KNpAMXKqvs&ust=1598601361036000&source=images&cd=vfe&ved=0CHAQr4kDahcKEwi4z5il9LrrAhUAAAAAHQAAAAAQMQ)

[LrrAhUAAAAAHQAAAAAQMQ](https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fspace.nbu.gov.ua%2Fbitstream%2Fhandle%2F123456789%2F2104%2F07%2520-%2520Bomba.pdf%3Fsequence%3D1&psig=AOvVaw3b5JAco31nU_KNpAMXKqvs&ust=1598601361036000&source=images&cd=vfe&ved=0CHAQr4kDahcKEwi4z5il9LrrAhUAAAAAHQAAAAAQMQ)